https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Berdimurodov72@gmail.com

Berdimurodov Akmaljon Azamat o'g'li

“TIQXMMI” MTU Iqtisodiyot kafedrasi o'qituvchisi

Uralovjavohir005@gmail.com

Uralov Javohir Fazliddin o’g’li

“TIQXMMI” Milliy Tadqiqot Universiteti

Iqtisodiyot yo’nalishi 2-bosqich talabasi

MINTAQAVIY IQTISODIY INTEGRATSIYANING SAVDOGA TA’SIRI, BIBLIOMETRIK TAHLIL

ANNOTATSIYA

Hozirgi globallashuv sharoitida mintaqaviy iqtisodiy integratsiya iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, savdo aloqalarini kengaytirish va hamkorlikni rivojlantirish uchun muhim strategik vositaga aylangan. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, integratsiya orqali savdo to‘sishlarini kamaytirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va texnologik innovatsiyalarni rag‘batlantirish mumkin, bu esa iqtisodiy farovonlik va o‘sishni oshiradi. Ushbu jarayonlar O‘zbekistonning 2030-yilga mo‘ljallangan rivojlanish strategiyasidagi savdoni liberallashtirish, investitsiyalarni rag‘batlantirish va sanoatni modernizatsiya qilish maqsadlariga mos keladi.So‘nggi yillarda Markaziy Osiyo mintaqasida suv resurslari tanqisligi qishloq xo‘jaligi samaradorligini pasaytirib, oziq-ovqat xavfsizligi va aholi salomatligiga tahdid solmoqda. Mintaqa mamlakatlarining resurslar bo‘yicha o‘zaro to‘ldiruvchi ustunliklari — suv (Tojikiston va Qirg‘iziston), energiya (Turkmaniston), inson kapitali (Qozog‘iston) va mehnat resurslari (O‘zbekiston) — integratsiya doirasida muvofiqlashtirilsa, iqtisodiy xavflarni kamaytirish va barqaror o‘sishni ta’minlash mumkin.Ushbu tadqiqot

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

1995–2024-yillarda nashr etilgan 82 ta Scopus maqolasini tahlil qiladi. Natijalar shuni ko‘rsatdiki, so‘nggi 8 yil ichida maqolalar soni sezilarli oshgan. Nashriyotlar bo‘yicha yetakchi mamlakatlar Xitoy (26 ta), AQSh (11 ta) va Rossiya (9 ta) bo‘lib, eng faol mualliflar Obasaju B.O., Okodua H., va Olayiwola W.K. hisoblanadi (har biri 2 ta maqola chop etgan).

Ushbu tadqiqot natijalari global muammolarni aniqlash va ularga yechim topish bilan shug‘ullanuvchi tadqiqotchilar, siyosatchilar va iqtisodchilar uchun foydali ma’lumot beradi. .

Kalit so‘zlar: Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya; Savdo; Mintaqaviy hamkorlik; Bibliometrik tahlil.

ABSTRACT

In the current context of globalization, regional economic integration has become an important strategic tool to stimulate economic growth, expand trade relations, and promote cooperation. The experience of developed countries shows that integration can reduce trade barriers, attract foreign investment, and encourage technological innovations, which in turn enhance economic prosperity and growth. These processes are fully aligned with Uzbekistan’s 2030 development strategy, which aims to liberalize trade, promote investment, and modernize industry.

In recent years, water scarcity in the Central Asian region has reduced agricultural productivity, threatened food security, and posed risks to public health. If the complementary advantages of the region’s countries—water resources (Tajikistan and Kyrgyzstan), energy resources (Turkmenistan), human capital (Kazakhstan), and labor resources (Uzbekistan)—are coordinated within the framework of integration, it can help mitigate economic risks and ensure sustainable economic growth and regional stability.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

This study analyzes 82 Scopus-indexed publications published between 1995 and 2024. The results indicate that the number of publications has significantly increased over the last eight years. Leading countries in publication output include China (26 publications), the United States (11 publications), and the Russian Federation (9 publications). The most active authors in this field are Obasaju B.O., Okodua H., and Olayiwola W.K., each having published two articles.

The results of this study provide valuable information for researchers, policymakers, and economists involved in identifying global challenges and developing strategies to address them.

Keywords: Regional economic integration; Trade; Regional cooperation; Bibliometric analysis.

В условиях современной глобализации региональная экономическая интеграция стала важным стратегическим инструментом для стимулирования экономического роста, расширения торговых связей и развития сотрудничества. Опыт развитых стран показывает, что интеграция позволяет снизить торговые барьеры, привлечь иностранные инвестиции и стимулировать технологические инновации, что, в свою очередь, повышает экономическое благосостояние и рост. Эти процессы полностью соответствуют стратегии развития Узбекистана до 2030 года, направленной на либерализацию торговли, привлечение инвестиций и модернизацию промышленности.

В последние годы дефицит водных ресурсов в регионе Центральной Азии снизил продуктивность сельского хозяйства, угрожал продовольственной безопасности и создавал риски для здоровья населения. Если взаимодополняющие преимущества стран региона — водные ресурсы (Таджикистан и Кыргызстан), энергетические ресурсы (Туркменистан), человеческий капитал (Казахстан) и трудовые ресурсы (Узбекистан) — будут

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

координированы в рамках интеграции, это поможет снизить экономические риски и обеспечить устойчивый экономический рост и региональную стабильность.

В данном исследовании проанализировано 82 публикации, индексированные в Scopus, опубликованные в период с 1995 по 2024 год. Результаты показывают, что за последние восемь лет количество публикаций значительно увеличилось. Лидирующие страны по количеству публикаций: Китай (26 публикаций), США (11 публикаций) и Российская Федерация (9 публикаций). Наиболее активные авторы в данной области — Obasaju B.O., Okodua H. и Olayiwola W.K., каждый из которых опубликовал по две статьи.

Результаты исследования предоставляют ценную информацию для исследователей, политиков и экономистов, занимающихся выявлением глобальных проблем и разработкой стратегий их решения.

Ключевые слова: Региональная экономическая интеграция; Торговля; Региональное сотрудничество; Библиометрический анализ.

Introduction.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bugungi kunning eng mashur muammolaridan biri. Mintaqaviy iqtisodiy integtasiya 21-asrning eng muhim mavzularidan biriga aylanib ulgurgan chunki Hozirgi rivojlangan dunyoda Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning o’rni beqiyos, chunki mamlakatlar o’rtasida savdo muammolarini hal qilishda va ular o’rtasidagi to’siqlarni yechish uchun ham bu juda ham yaxshi asos bo’la oladi. Bundan tashqari xalqaro investetsiyani va bozor liberallashishiga ham tarifdagi qiyinchiliklarni yengishda, savdo cheklovlarini yengillashtirishda, bozorda mahsulotlarning narxi tushib ularning sifati yaxshilanishida ham raqobatni kuchli bo’lishida ham kuchli asos bo’lib xizmat qiladi va yana bozorda kapital, mehnat resurslari, Tovar va ximatlar erkin

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

bo'ladi. Bundan tashqari globallashgan dunyoda dunyo shiddat bilan rivojlanib boryapti va yana shuni aytish muhimki global muammolar ham o'zining yomon ta'sirini berib kelmoqda jumladan iqlim o'zgarishi, global isish, havo ifloslanishi, suv resurslariningkeskin kamayib ketishi (1) bu kabi muammolar iqtisodiyotga ham to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi va bunday sharoitda mamlakatlarning bir o'zi yechim izlashi ularning imkon doirasidan tashqarida. Misol uchun O'zbekistonda bugun suv (2) dolzarb muammolardan biri shuning uchun ham mamlakatimiz (3) qo'shni davlatlar bilkan kuchli mintaqaviy iqtisodiy integratsiyani yo'lga qo'yishi kerak chunki Tojikiston va Qirg'izistonda suv muammo emas, Qozog'iston inson kapitali bilan mashhur, Turkmaniston o'zining neft mahsulotlari bilan mashhur, O'zbekiston mehnat resurslari ko'pligi bilan mashhur. Shunday ekan davlatlar bir-birlari bilan mintaqaviy har tomonlama iqtisodiy, siyosiy va boshqa masalalarda integratsiyalashgan tizimni ishlab chiqib unga amal qilishni boshlasa har bir mamlakat o'zining muammolarini sezilarli darajada kamaytirgan bo'ladi. Bu kabi tashabbuslar O'zbekiston respublikasi Prezidenti Shavkat Miromonovich Mirziyoyev raisligida 2025-yil, 15–16-noyabr kunlari Toshkent shahrida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining yettinchi Maslahat(4) uchrashuvi bo'lib o'tadi. Uchrashuvda Sammit ishida Ozarbayjon prezidenti Ilhom Aliyev, Qozog'iston prezidenti Qasim-Jomart Toqayev, Qirg'iziston prezidenti Sadir Japarov, Tojikiston prezidenti Emomali Rahmon, Turkmaniston prezidenti Serdar Berdimuhamedov, shuningdek, BMTning Markaziy Osiyo uchun preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi rahbari Kaxa Imnadze ishtirok etishdi va mintaqaviy iqtisodiy, siyosiy, geosiyosiy hamkorlik haqida bir qator strategiyalarni ko'rib chiqdilar.

Bundan tashqari mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning bir qancha foydali tomonlari bor bular Ishga joylashtirish imkoniyatlari, bu bir mamlakat mehnat resurslarining ayniqsa O'zbekiston o'zining mehnat resursi ko'p bo'lgan mamlakat hisoblanadi va agar boshqa davlatlar bilan ijobiy integratsiya muhitini yaxshilay olsak bizni insonlar boshqa mamlakatlarga borib ishlab daromad qilish

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

imkoniyatiga ega bo'ladi(5). konsensus va hamkorlik. A'zo davlatlar kamroq sonli davlatlar bilan kelishuvga erishishni osonlashtirishi mumkin. Mintaqaviy tushunish va o'xshashliklar ham yaqinroq siyosiy hamkorlikka yordam berishi mumkin. Savdoni rivojlantirish. Ushbu kelishuvlar savdo va investitsiyalarga to'siqlarni olib tashlash orqali mamlakatlar uchun bir-biri bilan savdo qilish uchun ko'proq imkoniyatlar yaratadi. Tariflarning kamayishi yoki olib tashlanishi tufayli hamkorlik blok mamlakatlaridagi iste'molchilar uchun narxlarning arzonlashishiga olib keladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mintaqaviy iqtisodiy integratsiya kam rivojlangan mamlakatlarda nisbatan yuqori o'sish sur'atlariga sezilarli darajada hissa qo'shadi.

Bundan tashqari Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi tomonidan prezident Shavkat Mirziyoyevning BMT Bosh assambleyasining 80-sessiyasidagi (6) nutqida mintaqaviy hamkorlik ayniqsa Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan hamkorlik haqida o'zining fikrlarini berib o'tganlar. Bundan ham bugungi kunda boshqa mamlakatlar bilan keng iqtisodiy integratsiyaning amalga oshirilishi muhim mavzu ekanidan dalolat beradi.

Bundan tashqari 07.11.2025 sanada Davlatimiz rahbari Vashington shahridagi Oq uyda Prezident Donald Tramp bilan samarali muzokaralar o‘tkazdi hamda Markaziy Osiyo mamlakatlari va AQSh yetakchilarining “C5+1” formatidagi sammitida ishtirok etdi.

O‘zbekiston – AQSh strategik sheriklik munosabatlarini yanada rivojlantirish, “C5+1” formatida Markaziy Osiyo va AQSh o‘rtasidagi hamkorlikni chuqurlashtirish bo‘yicha kelishuvlarga erishildi (7) bu ham bugungi kunda davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy integratsiyaning roli yuqori ekanidan dalolat beradi.

2025-yil. 10-noyabrda AQSh Davlat departamenti O‘zbekiston prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Vashingtonga tashrifi doirasida erishilgan bitimlar haqida ma'lumot berdi. Kelishuvlar sanoat, aviatsiya, qishloq xo‘jaligi, mineral resurslar

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

va xavfsizlik sohalarini qamrab olgan. Aviatsiya sohasida (8) hamkorlik doirasida O‘zbekiston 8,5 milliard dollarga 22 ta Boeing 787 Dreamliner samolyotini sotib olish bo‘yicha bitimlar imzolandi. Qishloq xo‘jaligi sohasida keyingi uch yilda AQShdan 2 milliard dollarlik qishloq xo‘jaligi texnikasi, 2 million tonna soya dukkakli mahsulotlari va 100 ming tonna paxta import qilish bo‘yicha kelishuvlar amalga oshirilgan bu yerdan ham ko’rishimiz mumkinki hozirgi kunda davlatlar aro iqtisodiy munosabatlarning yo’la qo’yilishi har ikki tomon uchun ham juda katta manfaat keltiradi deyishimiz mumkin.

Yuqoridagi ma’lumotlarga asoslanib mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning mamlakat iqtisodiyotiga keng qamrovli foyda olib kelishiga guvoh bo’ldik va bu mavzu bugungi kunda ham erta ham dolzarb mavzuga aylanishini bibliometrik tahlil orqali aniqladik va bu tadqiqot iqtisodchilarga , siyosatchilarga ilmiy izlanuvchilarga katta foyda olib kelishi natijlardan bizga ma’lum.

Dunyo bo'ylab mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tahlillariga ko'ra, Xitoy va AQSH mamlakatlari mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tadqiqotlarda institutlar (7-rasm), mualliflar (6-rasm), mamlakatlarning hissasi (4-rasm) va moliyalashtirish homiylari (8-rasm) bo'yicha ustunlik qilgan. Nashrlarning aksariyati Xitoy, AQSH, Rossiya Federatsiyasi kabi mamlakatlarida nashr etilgan (4-rasm). Nashrlarning aksariyati rivojlangan mamlakatlarda nashr qilinganini ko’rishimiz mumkin. Chunki Sakkizinchi besh yillik reja Xitoyda iqtisodiy modernizatsiya va islohotlarning yangi davrini boshlashga yordam berdi. 1992-yilda Deng Xiaoping tomonidan kiritilgan "sotsialistik bozor iqtisodiyoti" (9) g'oyasi esa Xitoyning iqtisodiy tizimining yangilanishini boshladi.

2. Materiallar va Metodlar

Ushbu sharhda biz o'tkazilgan tadqiqotlardan global bilimlar bo'yicha nashrlarni qidirdik. Tadqiqot 1995-yildan 2024-yilgacha eng ko'p ishlatiladigan bibliografik onlayn ma'lumotlar bazalari Scopusda "Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya" va "iqtisodiy integratsiya" kalit so'zlar sifatida ishlatilgan holda olib

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

borildi. Tahlil 2025-yil dekabr oyida o'tkazildi. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'sirini yanada tahlil qilish uchun dunyo bo'ylab jami 82 ta nashr saralandi. Tahlil CSV fayli, Microsoft Excel fayllari, RIS fayli va BIB fayllari kabi fayllar yordamida amalga oshirildi. Tadqiqotda biz Microsoft Excel 2021, VOS viewer, Map chart, Mendeley va R Studio kabi vositalardan foydalandik.

2.1 Maqolani ko'rib chiqish va o'rganishga muvofiqlik mezonlari.

Qidiruv jarayoni uchun elektron jadvalga ingliz tilidagi maqolalar bo'lgan "Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya" va "iqtisodiy integratsiya" kalit so'zlari kabi tegishli ma'lumotlar qo'shildi. ((KEY(mintaqaviy iqtisodiy integratsiya) AND KEY(iqtisodiy integratsiya)) AND PUBYEAR > 1995 AND PUBYEAR < 2024 AND (LIMIT-TO (SUBJAREA, "ECON")) AND (LIMIT-TO (LANGUAGE, "English"))). 1-rasmda tadqiqot uchun tanlangan metodologiyaning oqimi ko'rsatilgan.

Tanlov jarayonida quyidagi istisno mezonlari qo'llanildi:

1. Ko'pgina maqolalarda DOI yo'q va maqolalarni topish imkoniyati cheklangan.

2. Faqat maqolaning sarlavhasi va annotatsiyasi ingliz tilida keltirilgan, qolganlari esa boshqa tilda.

2.2 Bibliometrik tahlil

CSV formatida olingan ma'lumotlar Excelga yuklandi va keyinchalik bibliometrik tahlil o'tkazildi. Tahlillarni boshlashdan oldin ma'lumotlar xatolarga sinchkovlik bilan tekshirildi. Ko'rib chiqilgan maqolalar tahlil qilindi va ularning dolzarbligi muhokama qilindi. Tanlangan hujjatlar Scopus ma'lumotlar bazasidan yuklab olindi va R Studio va VOSviewer kabi vositalar yordamida qayta ishlandi.Natijalarni tahlil qilish uchun biz R Studio yoki VOSviewer kabi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

vizualizatsiya tahlil vositalaridan ham foydalandik. Vizualizatsiya tahlili uchun biz eng yaxshi hammuallifliklar va kalit so'z munosabatlarini tahlil qilish vizualizatsiyalarini tanladik. R Studioda uch maydonli grafik, xarita daraxti va vaqt jadvaliga asoslangan pufakchali vizualizatsiya tanlandi

Tadqiqot jarayonida quyidagi jihatlar o'rganildi:

• Hujjat turi bo'yicha maqolalar soni;

• Eng ko'p maqola nashr etgan mamlakatlar;

• Mavzu sohalari bo'yicha nashr etilgan maqolalar soni;

• Ushbu mavzu bo'yicha eng ko'p maqola nashr etgan jurnallar;

• Eng ko'p maqola nashr etgan mualliflar;

• Ushbu sohada eng ko'p tadqiqot olib borgan muassasalar;

• Nashrlar uchun eng ko'p mablag' ajratgan tashkilotlar.

• VOS viewer tomonidan nashrlar va hammualliflik tarmoqlaridagi eng keng tarqalgan kalit so'zlar klasterlari tahlil qilindi.

• Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mavzusida tadqiqot sohasidagi mamlakat-muallif-kalit so'z munosabatlarining uch sohali syujetini tahlil qilish.

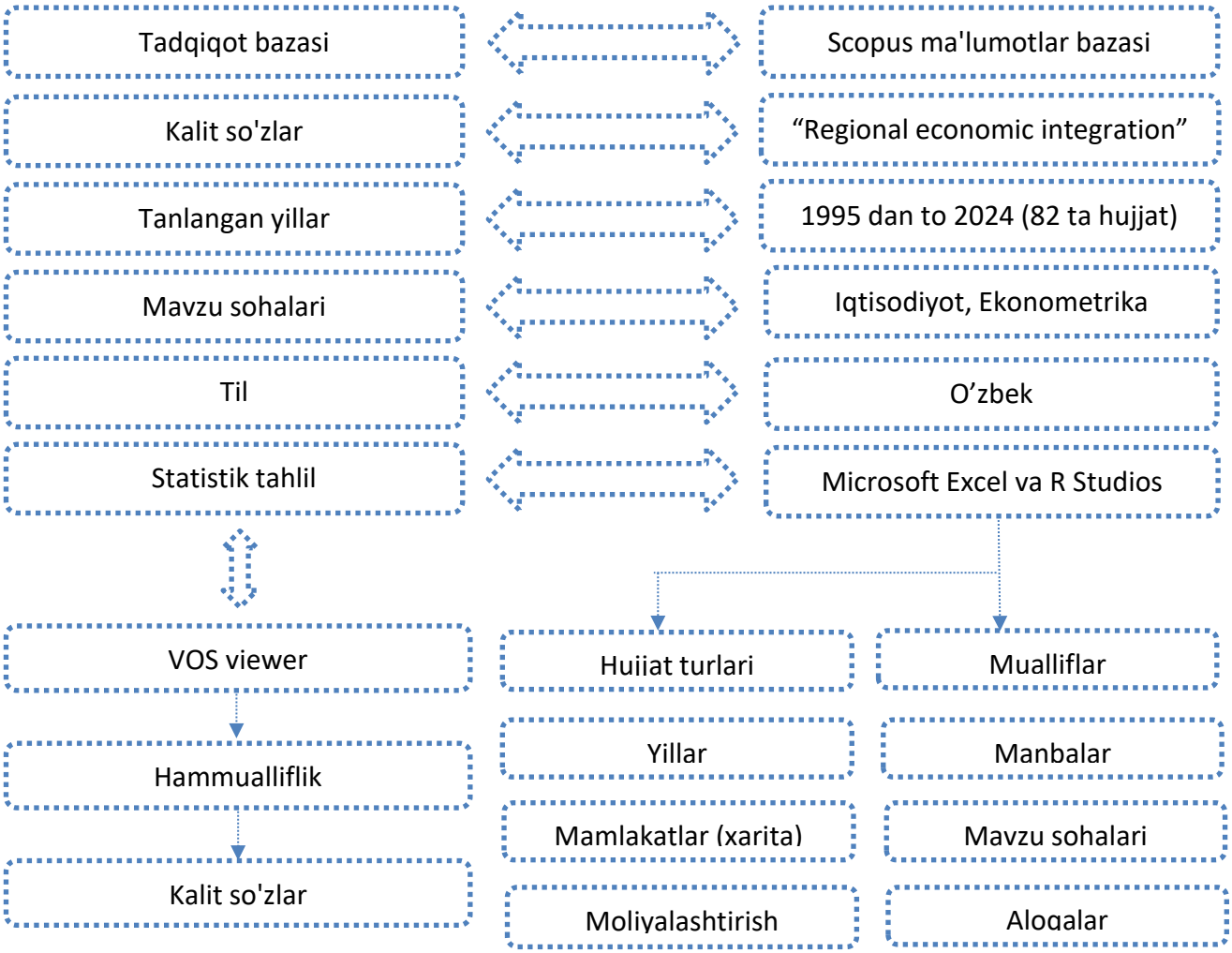
• Eng ko'p iqtibos keltirilgan mamlakatlarni tahlil qilish.

• Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bo'yicha dunyo miqyosida eng ko'p iqtibos keltirilgan hujjatlarni tahlil qilish.

• Eng ko'p ishlatiladigan so'zlarni tahlil qilish.

• Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mavzusi bo'yicha trend mavzularini tahlil qilish.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Natijalar.

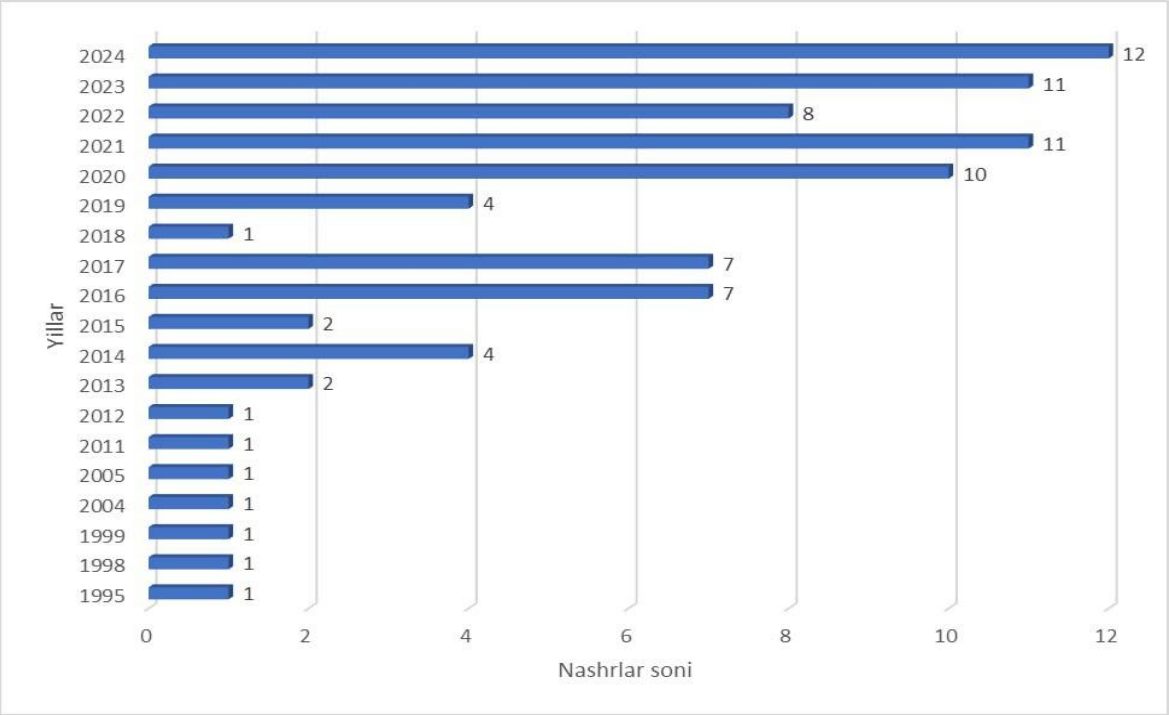
1.1.Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’siri haqida yillar kesimida chop etilgan nashrlar soni.

Mintaqaviy Iqtisodiy integratsiya bo’yicha Scopus ilmiy bazasidan olib borgan tadqiqotimiz natijalariga ko’ra, 1995-2024-yillar oralig’ida jami 82 ta ilmiy nashrlar topilgan.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Tadqiqotning birinchi savoliga birinchi natija ya’ni Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiyaning savdoga ta’siri nomli tadqiqot yillar kesimida amalga oshirilgan, biz buni 1-rasmdan ko’rishimiz mumkin. Bu yerda 1995-2024-yillar kesimida chiqarilgan nashrlar haqida ma’lumot berilgan. Grafikda 1995-2012-yilgacha bir xil tarzda nashrlar chop etilgan, ya’ni 17 yilda faqat har yili 1 tadan nashrlar chiqarilgan. Biz shunday xulosaga kelamizki bu davrda bu mavzu kam o’rganilgan sababi bu vaqtda mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mavzusi haqida olimlarda bilim **yetishmagan bu haqda olimlarda yetarlicha** bilim bo’lmagann va natijada 2013-2017-yilgacha sezilarli darajada ko’proq nashrlar chop etilgan bu 2013-yilda 2 ta dan 2017-yilda 7 ta nashrlar chiqarilgan, biroq 2018-yilda nashrlar chop etilishi keskin tushib ketdi ya’ni faqat 1 ta nashr chiqarilgan. Yana shuni ta’kidlash muhimki Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’siri nomli tadqiqotda 2019-2024-yilgacha sezilarli darajada ko’proq nashrlar chop etilgan qolgan yillarga qaraganda ya’ni 2019-yilda 4 tadan tortib 2024-yilda 12 tagacha yuqoridagi mavzu bo’yicha nashrlar chop etilgan. Yana bir muhim ma’lumot shundan iboratki 2022-yilda 8 ta nashr chiqarilgan qolganlaridan farqli ravishda. Xulosa qilib aytadigan bo’lsak Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mavzusi bo’yicha tadqiqotlar yuqoridgi ko’rsatilgan yillarda ko’p va kam o’rganilgan va bu mavzu oxirgi yillarda trendda bo’lgan deb ayta olamiz.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

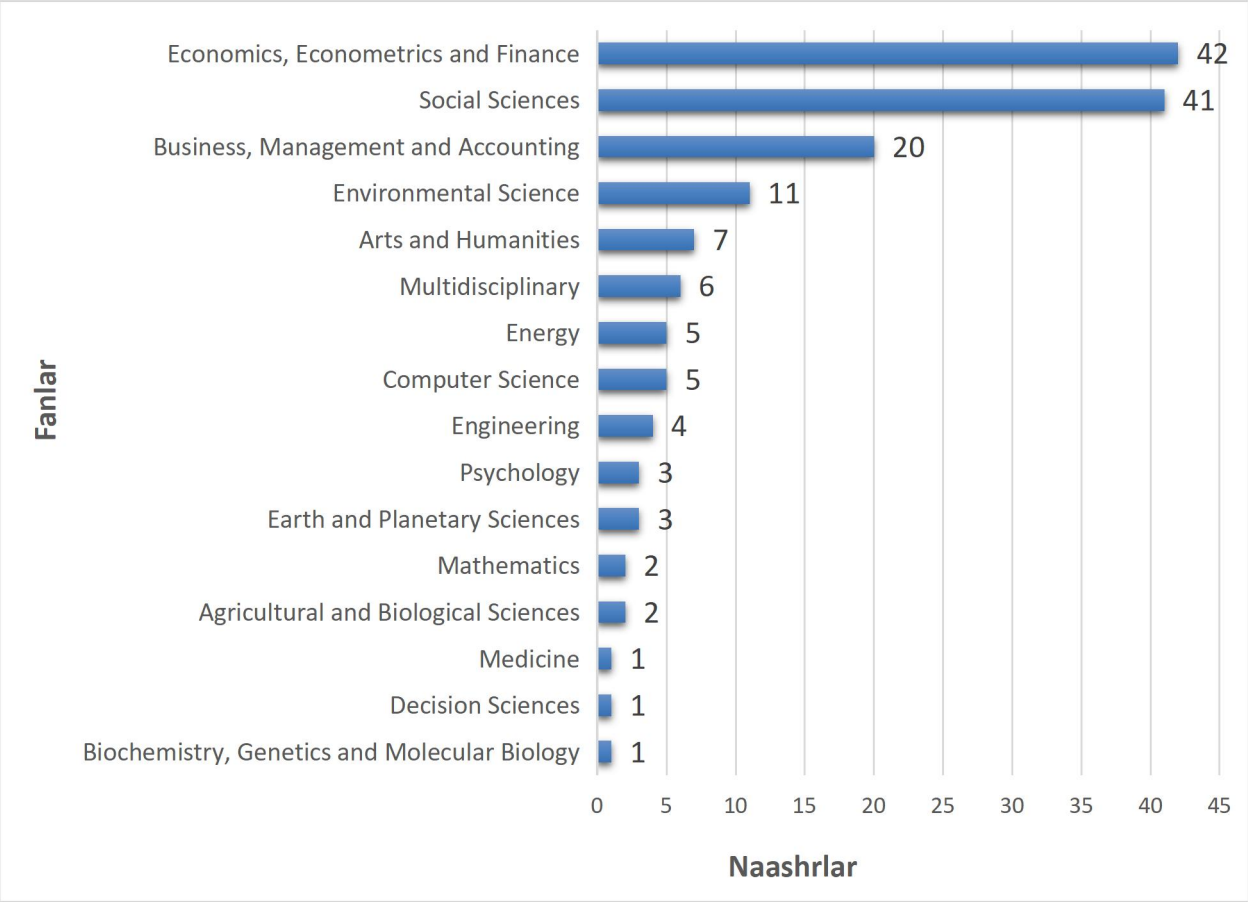
1-rasm. Yillar davomida Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya haqida chop etilgan nashrlar soni tahlili.

1.2. Nashrlarning fanlar bo'yicha taqsimoti taxlili.

Beshinchi tadqiqot savoliga javob sifatida ya'ni eng ko'p o'rganilgan soha qaysi ushbu Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyada shuni aniqlash muhim hisoblanadi. Biz rasmdagi diagrammaga qaraydigan bo'lsak Economics, Econometrics and Finance ko'p o'rganilgan tadqiqot obekti hisoblanadi bu bo'lishi ehtimoli yuqori edi nimagaki chunki bizni mavzuimiz Iqtisodiyotni bir qismi hisoblangni uchun ham 42 ta maqola aynan shu sohaga atab chiqarilgan demakki bizni tadqiqotimiz aynann shu sohai rivojlantirish uchun chiqarilgan desak ham bo'ladi. Keyingi o'rinlarda Social Sciences bo'yicha maqolalar chiqarilishda davom etgan ya'ni Ijtimoiy ilmlar borasida ham ilmiy tadqiqot yetakchi o'rinlarda bo'lgan va 41 ta maqola aynan shu mavzuga atab chiqarilgan. Keyingi o'rinlarda Business, Management and Accounting ga bog'liq 20 ta maqolalar chiqarilgan biz bundan kelib chiqib 1995-2024-yillar mobaynida yuqoridagi mavzular va sohalar o'rganilish bo'yicha yetakchi bo'lgan deb ayta olamiz. Bundan tashqari

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Environmental Sciense borasida ham ko'p izlanishlar olib borilgan bular o'sha davrning dolzarb mavzulari hisoblangan va shu davrgacha bu soha uchun 11 ta maqola chop etilgan. Qolgan sohalar ham yetakchio bo'lgan bu borada bular Arts and Humanities, Multidisciplinary, Computer Science, Energy, Engineering, Earth and Planetary, Sciences and Psychology kabi fanlarda ham ko'plab ilmiy izlanishlar olib borilgan.

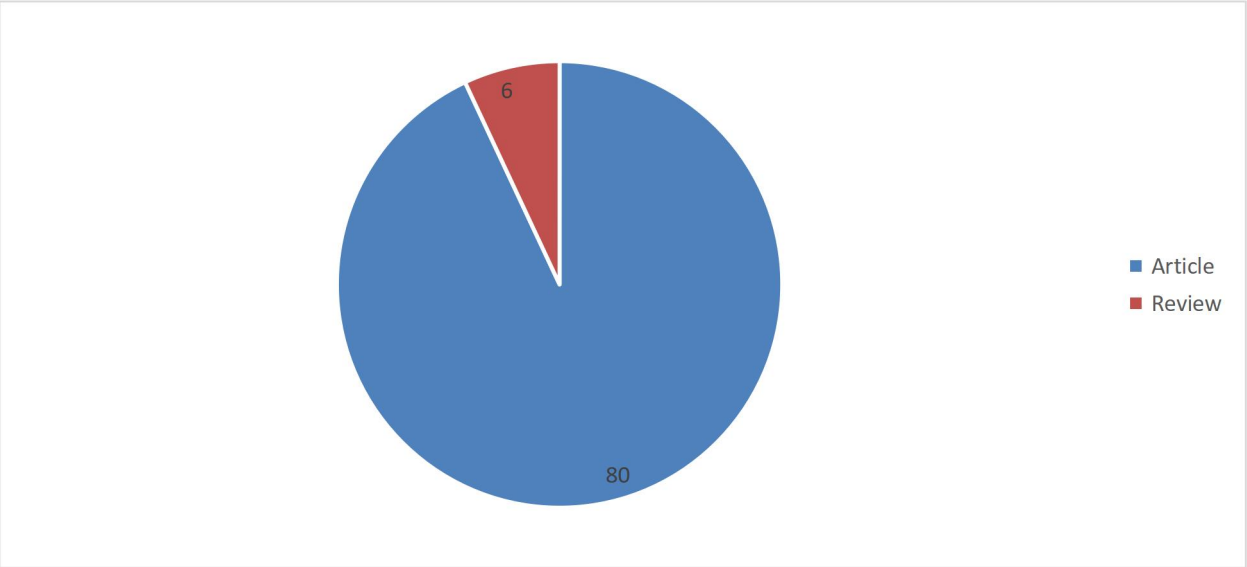
2-rasm. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri doirasida chop etilgan nashrlarning fanlar bo'yicha tahlili.

1.3. Chop etilgan nashrlarning hujjatlar turi bo'yicha taqsimoti.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri mavzusida 1995-2024-yillar davomida chop etilgan nashrlarning 80 tasi maqola va 6 tasi review bo'lgan. Biz buni 3-rasmdan ko'rishimiz mumkin, asosiy chop etilgan nashrlarning salmog'ini maqolalar egallaganidan ham bu mavzuda ko'plab yangiliklar o'ylab

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

topilgan bu mavzuga oid ko'plam muammolar o'z yechimini topgan degan xulosaga kelish mumkin. Chunki maqola bilan reviewni farqini quyidagicha: maqola chuqur ilmiy izlanish davomida muammoga yangi yechim berish va yo'q g'oyani tahlil va hisob kitob qilish orqali ommaga chiqarish bo'lsa, review esa bor katta hajmdagi muammolarni tahlil qilish orqali umumiy xulosa berish hisoblanadi. Xulosa o'rnida Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri nomli mavzu ko'p o'rganilganini 3-rasm ma'lumotlaridan ko'rishimiz mumkin.

3-rasm. Chop etilgan nashrlarning fanlar bo'yicha taqsimoti tahlili.

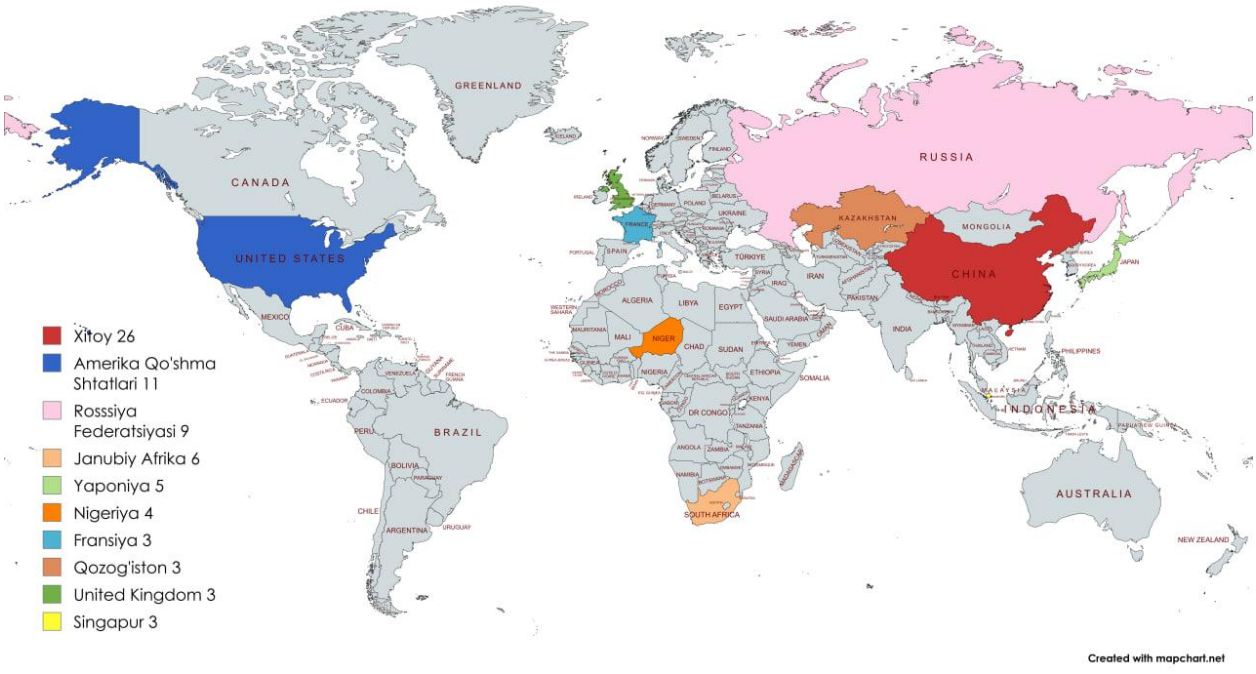
1.4. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri mavzusida chop etilgan nashrlarning davlatlar kesimida taqsimoti.

Tadqiqot savoli 3 Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'sirini bibliometric analiz qilishda biz bu mavzuni qaysi mamlakatlar eng ko'p tadqiqot olib borgan, bu mavzuda va yana o'sha mamlakatlardagi qaysi Universitetlar bu mavzuni chuqurroq yoritishga va bu mavzuga oid muammolarni yechimini berishda hissasini qo'shganini aniqlash muhim.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'sirini ko'p o'rgangan mamlakatlardan biri bu Xitoy Xalq Respublisasi hisoblanadi va o'sha yili mamlakatda 26 ta maqola chop etilgan va Zhejiang University, China University of

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Geosciences va Peking University lar ushbu mavzu bo'yicha ko'p tadqiqotlar olib borgan buni biz rasm va rasm dan bilib olishimiz mumkin. Xuddi shu mavzuni keyingi o'rinlarda ko'p o'rgangan davlat bu Amerika Qo'shma Shtatlari hisoblanadi bu mamlakatda ham 11 ta maqola chop etilgan va bu yerda Yale University va Texas A&M University lar yuqoridagi mavzuni o'rganishga yuqori hissa qo'shgan desak mubolag'a bo'lmaydi. Keyingi o'rinlarda Rossiya Federatsiyasi ushbu mavzuni eng ko'p o'rgangan desak ham mubolag'a bo'lmaydi chunki 9 ta maqola chiqargan va Moscow State Institute of International Relations MGIMO va Financial University under the Government of the Russian Federation universitetlar eng ko'p maqola chiqarilishida hissa qo'shgan desak ham mubolag'a bo'lmaydi bu tadqiqotchilarga aynan qaysi universitetning bazasidan ma'lumotidan foydalansak bo'ladi degan dolzarb savolga javob topadi bu bibliometric analiz . Bundan tashqari ko'plab davlatlar universitetlari ushbu sohada tadqiqot qilishgan va yana ko'proq ma'lumotlarni jadvaldan olishlaringiz mumkin.

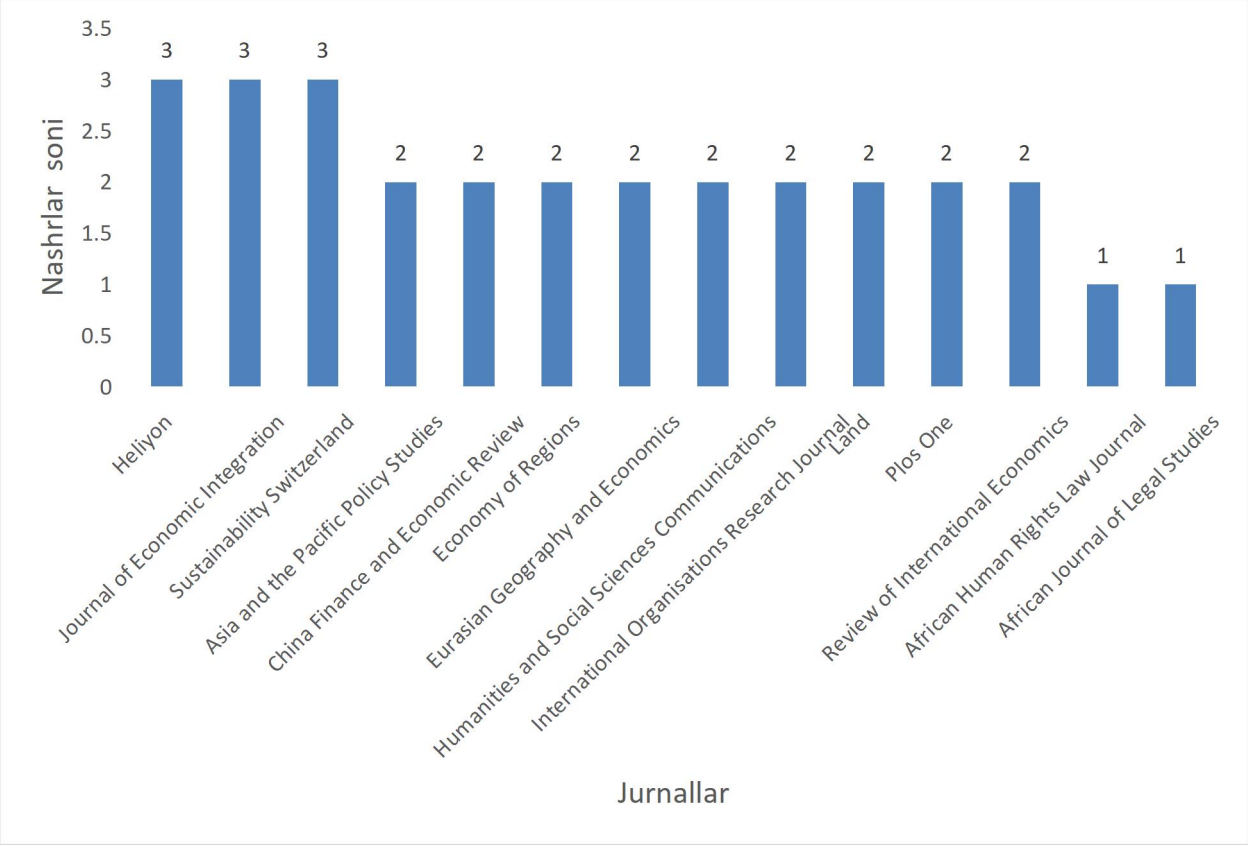

4-rasm. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri bo'cha nashrlarning davlatlar kesimida tahlili.

1.5. Eng ko'p nashrlarni o'zida jamlagan Jurnallar

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

5-rasm. Ma’lumotlar shuni ko’rsatib turibdiki Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiyani saavdoga ta’siri mavzusida olib borilgan bibliometrik tahlil natijalariga asoslanib bu mavzuda eng ko’p nashrlar chop etilgan jurnal sifatida Heliyon jurnalini olishimiz mumkin bu jurnalda 3 ta nashrlar chop etilgan, va xuddi shu ko’rsatkichda bir xil nashrlar chop etilgan jurnallar sifatida Journal of economic integration and sustainability Switzerland jurnallarida nashr qilingan. Bundan tashqari yuqoridagi mavzuda nashrlar chop etishda yetakchi bo’lgan jurnallar bular Economy of regions dan tortib diagrammada Review of International Economics jurnallari yetakchilik qilgan ya’ni bu mavzularda bir xil 2 ta nashrlar chop etilgan. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyani savdoga ta’siri mavzusida kamroq faol bo’lgan jurnallar bor bular atigi 1 ta nashr chop etgan bu jurnallar: African Human Rights Law Journal va African journal of Legal Studies jurnallari hisoblanadi. Albatta bu ma’lumotlar tadqiqotchiga qaysi jurnal ma’lumotlarini ko’proq o’rganish kerak degan savolga javob beradi.

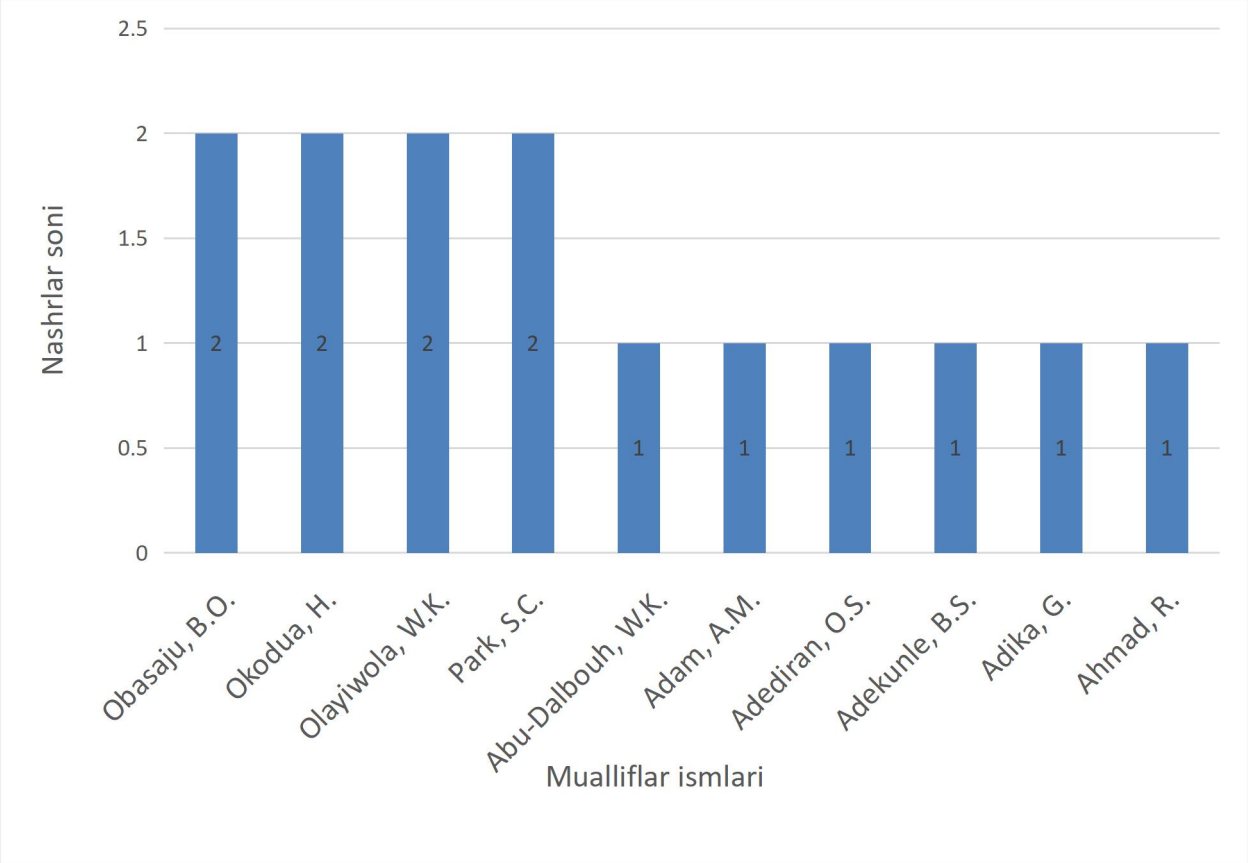

5-rasm. Nashrlarning chop etilish manbasi bo’yicha tahlillar.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

1.6. Nashrlari eng ko’p chop etilgan mualliflar

6-Rasm. Ma’lumotlariga asoslanib bizning Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiyaning savdoga ta’siri nomli mavzuimizni eng ko’p o’rganib o’zining ilmiy izlanish natijalarini nashr qilgan mualliflar haqida ma’lumot berilgan bular: Obasaju, B.O. , Okodua, H., Olayiwola, W.K., Park, S.C mana shu mualliflar yuqoridagi mavzuimizda eng ko’p ilmiy izlanish olib borgan olimlar hisoblanadi boshqalariga qaraganda bular ushbu mavzuda 2 tadan ilmiy izlanish natijalarini nashr qildirgan olimlar hisoblanadi bu sohada yana ko’plab olimlar ilmiy ishini olib borgan bular: Abu-Dalbouh,W.K., Adam,A.M., Adedian,O.S., Adekunle,B.S. kabi olimlar yuqoridagi mavzularni o’rgan va 1 tadan nashrni chop ettirgan.

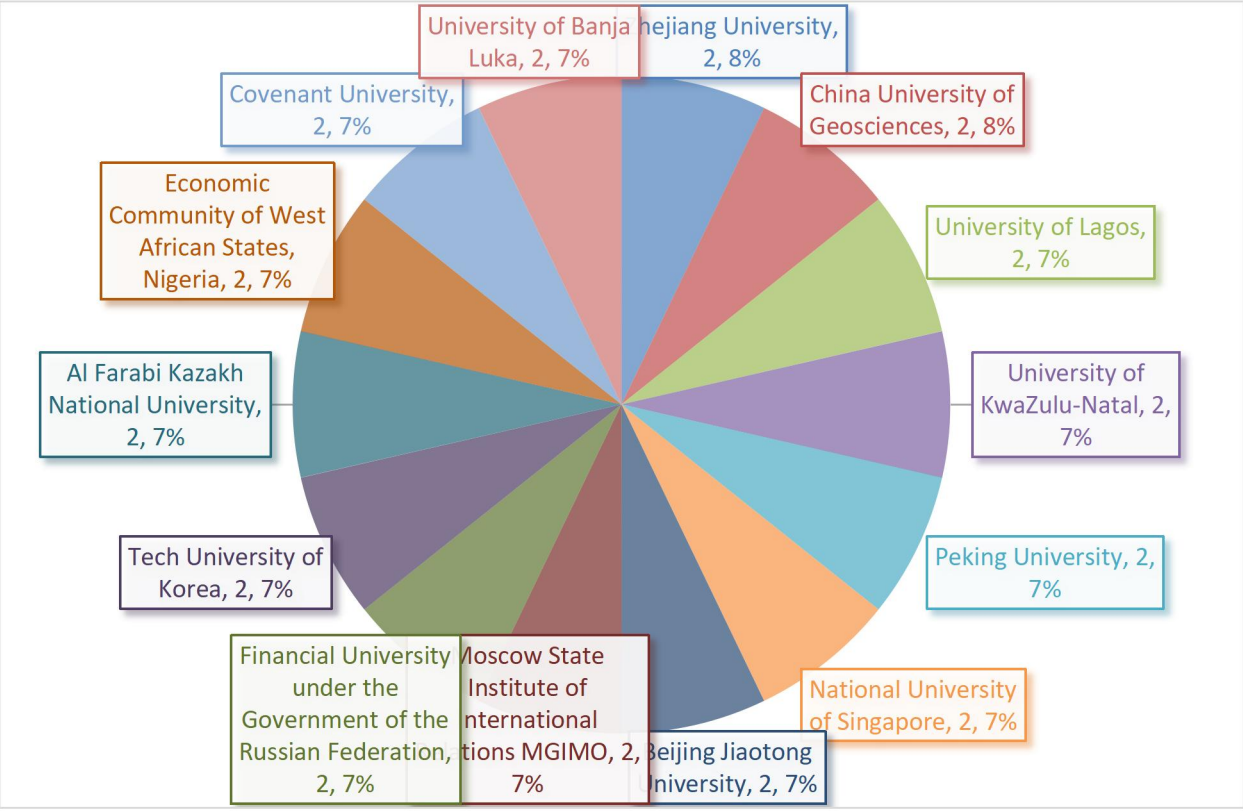

6-rasm. Mualliflarning nashr qilish faolligi tahlili.

1.7. Ilmiy izlanish natijalari nashrlari uchun yetakchi bo’lgan tashkilotlar.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiyaning savdoga ta'siri mavzusida nashrlar tashkilotlar tomonidan chop ettirilgan. Biz diagramma ma'lumotlariga asoslanib qaysi tashkilotlar yoki universitetlar bu mavzuda ko'p ilmiy izlanishlarni o'zida rivojlanishini xohlagan va shu yerda faoliyat yuritayotgan olimlarga mana shu sohani o'rganishga ruhlantirgan universitetlar haqida ma'lumot beradi bu yuqoridagi rasm. Berilgan ma'lumotlarga asoslanib University of Banja, National University of Singapore, Peking University, Financial University under the Government of the Russian Federation kabi universitetlar 2 tadan nashrlarni chop ettirgan. Bu tendensiyadan bu mavzu hali u darajada trendda emas va buni o'rganiladigan joylari ko'p degan xulosaga kelish mumkin.

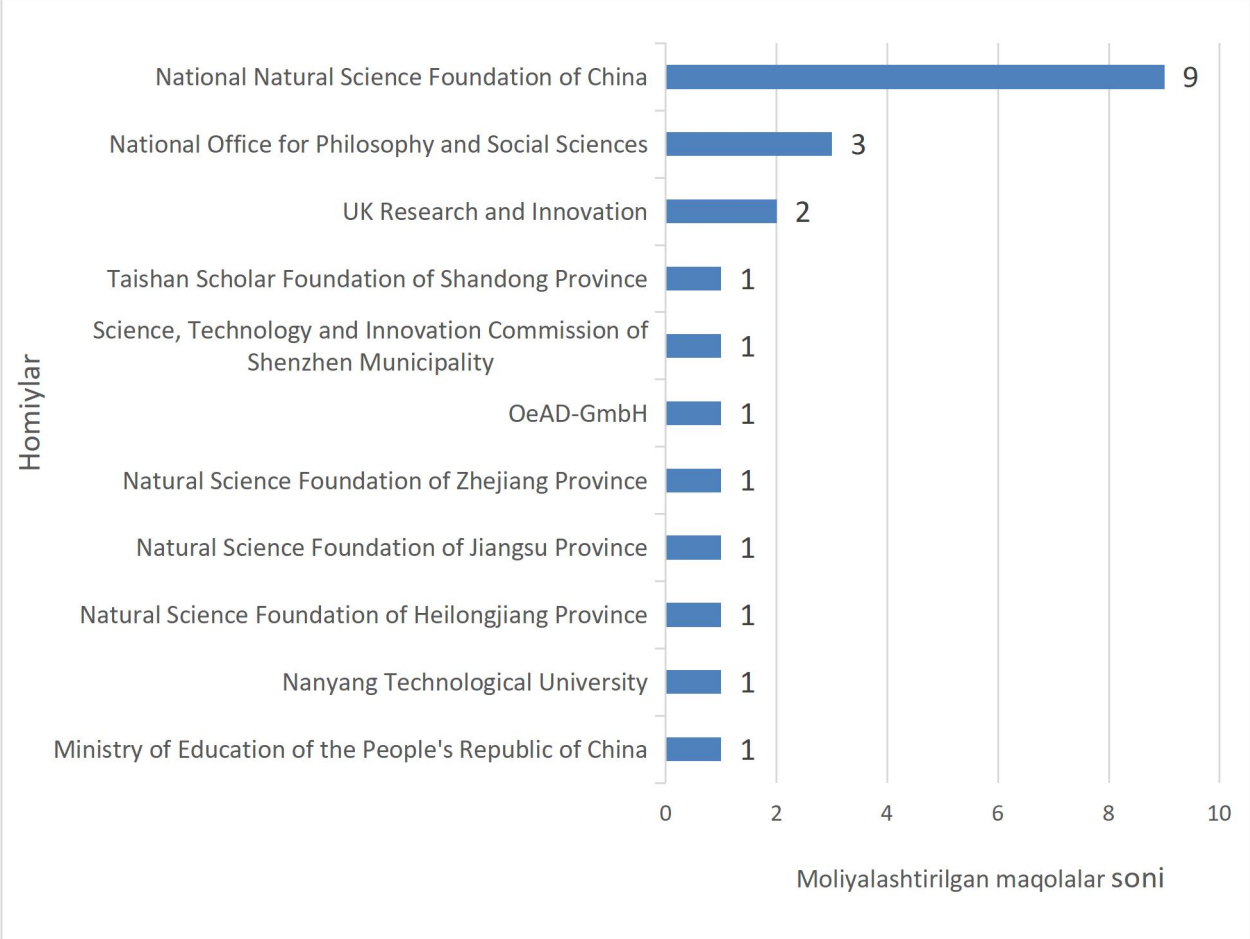
7-rasm. Nashrlarning chop etilishdagi tashkilotlar xamkorligi darajasi tahlili.

1.8. Ilmiy nashrlarni nashriyotida homiylik qilgan asosiy tashkilotlar

Natijalarga ko'ra, Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri mavzusida olib borilgan ilmiy izlanishlarni xarajatlarini qoplash maqsadida

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

homiylik qilgan tashkilotlarga keladigan bo'lsak National Natural Sciences Foundation Of China bu mavzuni rivojlantirishda asosiy homiylardan hisoblanadi u 9 ta nashrlarni chop etilishda asosiy homiy bo'lgan. Bizning yo'nalishda o'zining keyingi o'rinlardagi yordami bilan National Office of Philosophy and Social Sciences 3 ta nashrlarni chop etilishida o'z hissasini qo'shgan. Bundan tashqari bizni mavzuimizga yordamini ayamagan boshqa homiylarimiz ham bor bular: UK Research and Innovation 2 ta ilmiy izlanish natijasi nashri uchun asosiy homiylardan hisoblanadi. Bundan tashqari boshqa tashkilotlar ham bizni sohamizni rivoji uchun o'z yordamini ayamagan masalan Nanyang Technological University kabi tashkilotlar 1 tadan ilmiy nashrlar uchun homiylik qilganini diagrammadagi ma'lumotlarga asoslanib aytishimiz mumkin.

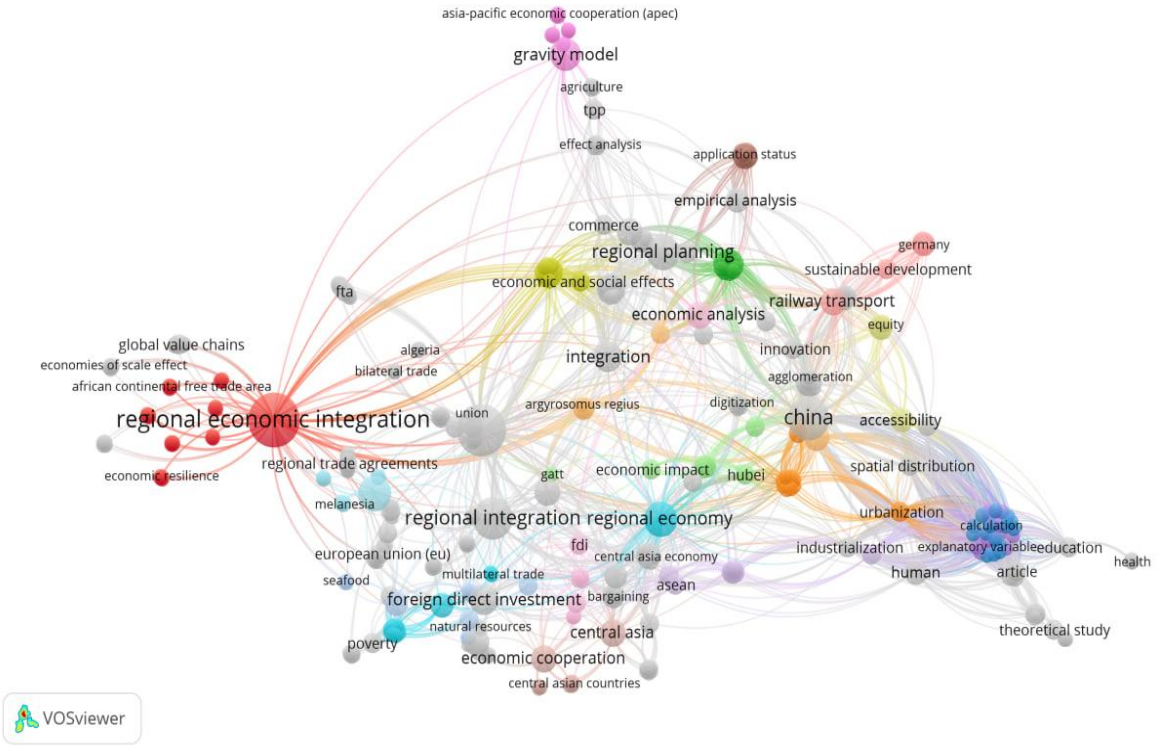
8-rasm. Nashrlarni chop etilishida homiylik qilganlar

1.9. Barcha kalit so'zlar ichida birga uchrashlar haqida ma'lumot.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

To’rtinchi tadqiqot savolimiz bu asosiy kalit so’zlarga asoslanadi Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning iqtisodiy rivojlanishga ta’siri nomli mavzuimizda asosiy kalit so’zlar qaysilar bo’lganligini bizga ma’lum qiladi va buni tadqiqotchilar o’zlari ilmiy izlanish qilayotganida asosan mana shu kalit so’zlar orqali maqolalarni qidirib tahlil qilib o’rganilmagan boshqa dolzarb muammolarni yanada yaxshi o’rganib yechim berishiga imkon bo’ladi. 8-rasm shuni ma’lum qiladiki kalit so’zlar ichida eng ko’p birga uchrashlar “mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiya” bo’lgan. Bundan tashqari “mintaqaviy integratsiya” va “mintaqaviy iqtisodiyot” kabi kalit so’zlar ham birga uchrashlar qolganlariga qaraganda ko’proq bo’lgan bu bizga mana shu kalit so’zlarda tadqiqotlar ko’proq olib borilganidan dalolat beradi. Shuni ham e’tibordan chetda qoldirmaslik kerakki “xorijiy to’g’ridan-to’g’ri investetsiya” va “Iqtisodiy koperatsiya”, “markaziy Osiyo mamlakatlari iqtisodiyoti” kabi kalit so’zlar ko’p marta birga kelganligidan biz bu sohani yanada muhim tadqiqot mavzulari qatoriga qo’shishimiz mumkin va bu mavzulardagi muammolar ko’proq o’rganilgan degan xulosaga kelishimiz mumkin. Hop endi savol bo’ladi nima uchun boshqa kalit so’zlar birga kelishlari kam bo’lgan deb, juda ham o’rinli savol albatta, “markaziy osiyo mamlakatlari”, “Innovatsiya”, “urbanizatsiya”, “raqamlashtirish”, “empirik tahlil”, “health” kabi kalit so’zlar kam takrorlanganidan bu sohalarni o’rganishga ehtiyoj bor ya’ni yechilmagan muammolar bor deb qarasak mubolag’a bo’lmaydi chunki bugungi shiddat bilan rivojlanib borayotgan davrda har bir jarayonni ayniqsa iqtisodiy jarayonlarni ziyraklik bilan o’rganish muhim chunki buning ortidan ko’plab insonlar aziyat chekishlari mumkin.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

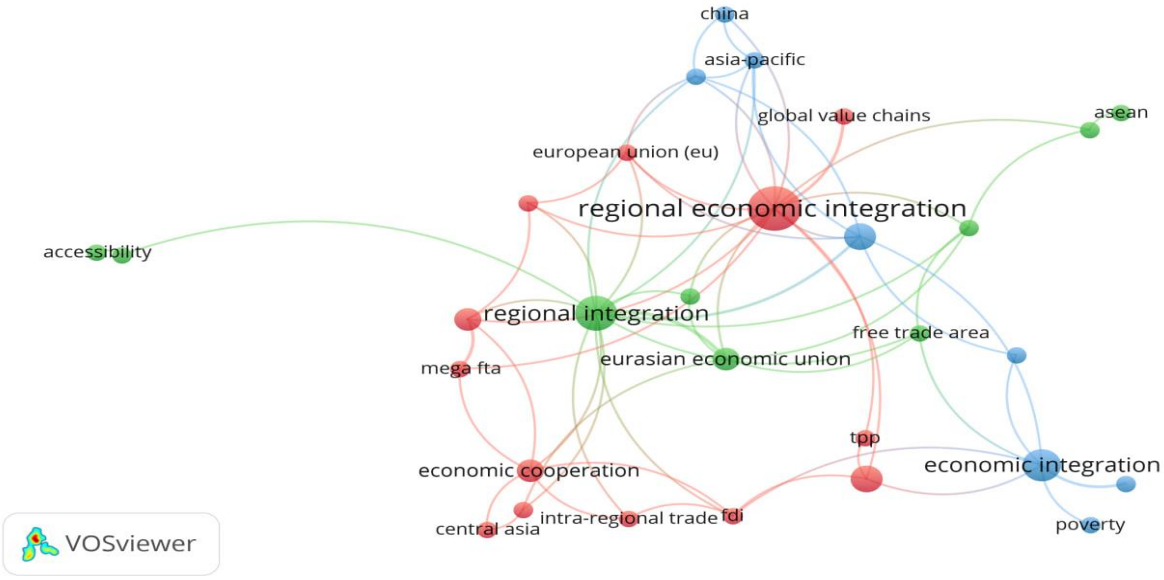
9-rasm. ***Xarita barcha kalit so‘zlar o‘rtasida birga uchrash (co-occurrence) munosabatlariga asoslangan. Har bir kalit so‘zni bog‘lovchi chiziq uning boshqa kalit so‘zlar bilan birga uchrashini ifodalaydi. Doiraning o‘lchami uchrashlar sonini ko‘rsatadi.***

2.0. Barcha mualliflar kalit so’zlari ichida birga uchrashlar soni.

Mualliflar kalit so’zlarining birga-kelishlarini ham tahlil qilingan bu xaritada 10-rasmda. Mualliflarning tadqiqot kalit so’zlaridagi takrorlanishlar quyidagilardir: “Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiya” va “Iqtisodiy integratsiya” hisoblanadi va yana xaritadan biz “mintaqaviy integratsiya”, “iqtisodiy koperatsiya”, “kambag’allik”, “erkin savdo zonalari” kabi kalit so’zlar mualliflarning tadqiqotlarida ko’p marotaba takrorlanganini ko’rishimiz mumkin va xulosa o’rnida yuqoridagi kalit so’zlarda ko’p marotaba tadqiqotlar amalga oshirilgan. Endi savol tug’iladi bu sohani o’rganishga hali imkon bormi qanday kamchiliklari va qanday o’rganilmagan muammolari bor singari. Albatta, bu o’rinli savol bunga javob sifatida xaritamizga yuzlanamiz va shuni ayta olamizki “global qiymat zanjiri”,

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

“erkin savdo zonalari”, “yevropa ittifoqi” singari kalit so’zlarimiz kam uchragani bu sohalar hali ko’p o’rganilmaganidan dalolat beradi, ya’ni asosiy bo’shliq mana shu joylarda borligini biz ma’lumotlarga tayangan holda aniq aytishimiz mumkin.

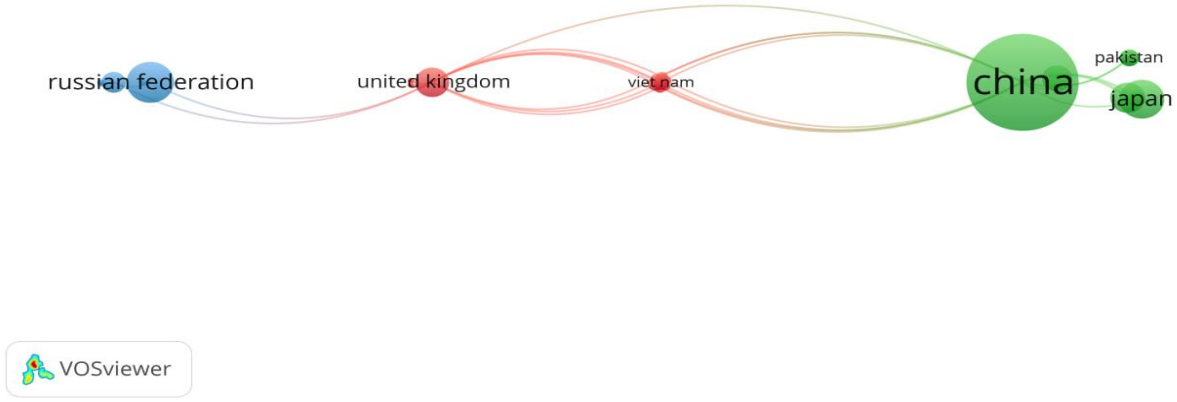
10-rasm. ***Xarita asoslangan muallif kalit so‘zlari o‘rtasidagi birga uchrash (co-occurrence) munosabatlariga. Har bir kalit so‘zni bog‘lovchi chiziq uning boshqa muallif kalit so‘zlari bilan birga uchrash munosabatini ifodalaydi. Doiraning o‘lchami uchrashlar sonini ko‘rsatadi.***

2.1. Xaritada mamlakatlar o’rtasida hammualliflik aloqalari.

11-rasmdagi xaritadan biz davlatlar o’rtasidagi hammuallifliklarni ko’rishimiz mumkin. Bu yerda Xitoy Xalq Respublikasining mualliflari eng ko’p boshqa mamlakatlar mualliflari bilan birga ishlaganini va ularni yozgan ilmiy ishlari faqat Xitoy tajribasi emas balki boshqa mamlakatlar bilan ham kelishib globalni o’ylangan va jahon tajribasidan kelib chjiqib xulosalangan deyishimiz mumkin. Asosan Xitoy Yaponiya, Pokiston, Amerika Qo’shma Shtatlari va Rossiya Federatsiyasi olimlari bilan kelishib Mintaqaviy iqtisodiy Integratsiya bo’yicha ilmiy ishni amalga oshirgan desak mubolag’a bo’lmaydi va bu rivojlangan mamlakatlarni YaIM dan ham iqtisodiy farovonligidan ham bu mamlakatlar

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

haqiqatdan ham optimalga ancha yaqin xulosalar va g'oyalarni o'zlashtirib harakat qilgan deyishimiz mumkin va bu mamlakatlarda chiqarilgan ilmiy ishlarda jahon tajribasi bor, samarali yo'llari bo'lish ehtimoli yuqori deb qarashimiz mumkin.

11-Rasm. Xarita hammualliflik (co-authorship) munosabatlariga asoslangan xarita. Har bir mamlakatni bog'lovchi chiziq uning boshqa mamlakatlar bilan hammualliflik aloqalarini ifodalaydi. Doiraning o'lchami nashrlarini ko'rsatadi.

2.2. Ilmiy maqolalarning sarlavxalari, annotatsiyalari va kalit so'zlarida eng ko'p qo'llanilgan so'zlar tahlili.

Yuqoridagi rasm nashrlarning sarlavxalari, annotatsiyalari va ularda qo'llaniladigan eng ko'p uchraydigan so'zlarni vizual tarzda tahlilini ko'rsatadi. Natija shuni ko'rsatadiki, "Regional economic integration", "economic integration", "regional integration", "regional planning", "regional economy", "foreign direct investment" kabi so'zlar eng ko'p uchragan mana shu davr mobaynida, bularning ichida eng ko'p uchragani "Regional economic integration" bo'lgan. Bundan tashqari annotatsiyalarda oldingilarga qaraganda kamroq takrorlangan asosiy so'zlar bular: "empirical analyses", "railway transport",

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

“gravity model”, “central asia”, “political economy” kabi so’zlar boshqalariga qaraganda kamroq takrorlangan. Xulosa qilib aytadigan bo’lsak yuqorida ko’p takrorlangan asosiy mavzuning so’zlari trendda bo’lgan ko’p o’rganilgan dolzarb muammoga yechim bo’lgan deyishimiz mumkin, lekin kamroq takrorlanganlarini unchalik muhim bo’lmagan yoki yechim berish qiyin bo’lgan mavzu hisoblanadi.

11-rasm. Ilmiy maqolalarning sarlavxalari, annotatsiyalari va kalit so’zlarida eng ko’p qo’llanilgan so’zlar tahlili.

2.3.Tadqiqot sohasi bo’yicha chop etilgan nashrlarning umumiy bibliometrik portreti.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’sirini mavzusida olib borilgan tadqiqotning umumiy bibliometrik ko’rsatkichlariga ko’ra,1995-2024-yillarda yillik o’sish 9% ga yaqin o’sish, yuqori xalqaro va ichki xamkorlik, o’rtacha 17 ta iqtiboslik va juda yangi nashrlar xam yuqori va tez suratlarda rivojlanayotganligini ko’rish mumkin. Xulosa qilib aytganda yangi av dolzarb mavzuligini bilishimiz mumkin. Manbalar bo’yicha natijalarga kelsak, 86 ta nashrlar va 71 xil jurnalda chop etilgan. Nashrlar tarqoqligi kamroq bu o’rtacha 6

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

yildan dan ko'proq natijani ko'rsatyapti. Mualliflarning xalqaro olimlar bilan hamkorlikda ishlash darajasi 23% dan ko'proq natijani ko'rsatyapti. 32 ta hujjat faqat yakka muallifga tegishli qolganlari ko'p mualliflı hisoblanadi. Umumiy mualliflar soni 201 tani tashkil qiladi va mualliflarning kalit so'zlari 296 tani tashkil qiladi. 86 ta hujjatda jami 793 ta manba keltirilgan.

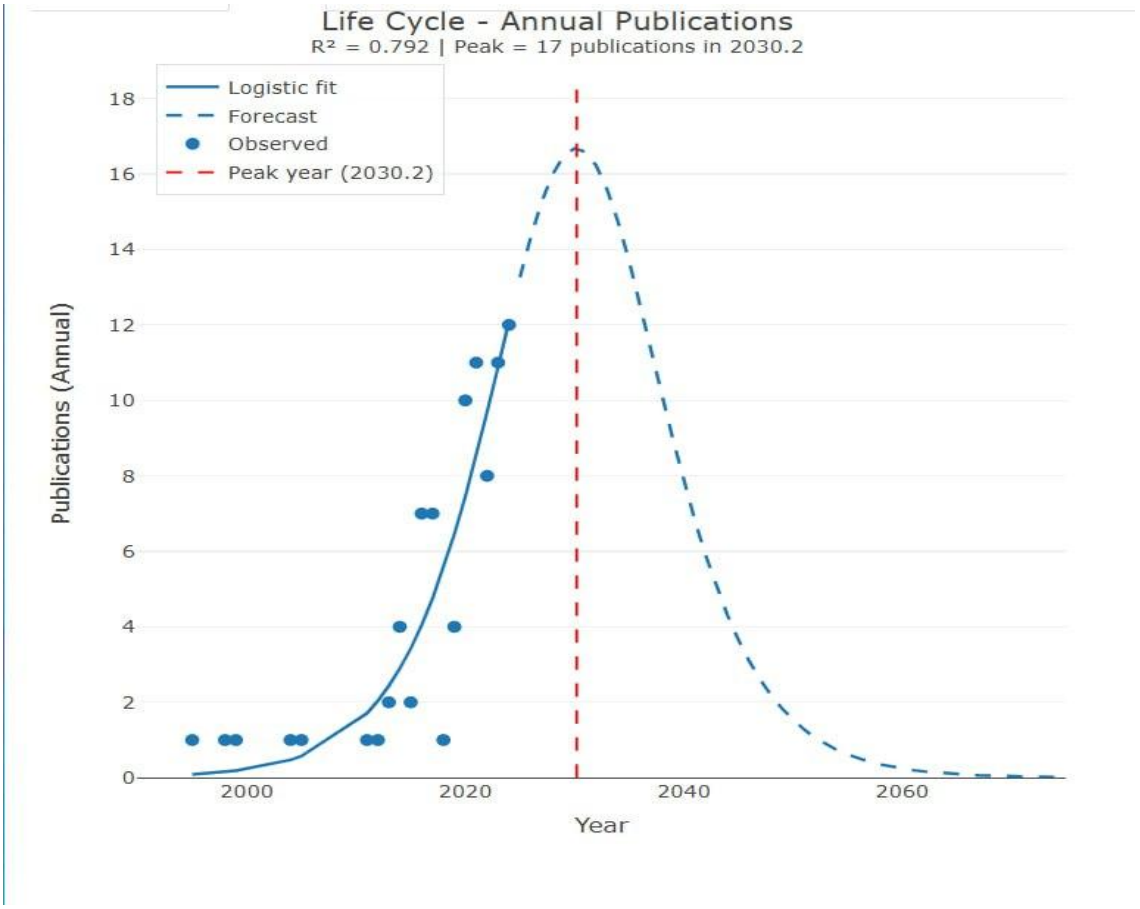

12-rasm. Tadqiqot sohasi bo'yicha chop etilgan nashrlarning umumiy bibliometrik portreti.

2.4. Ilmiy nashrlarning hayot sikli.

Ilmiy nashrlarning xayotiy sikli tahlili bizga mavzuning xayot siklini kuzatish imkonini beradi. Grafikda ko'rinadiki, 2000-yilgacha deayarli faqat 1 tadan nashriyotlar chop etilgan. 2010-yildan bu ko'rsatkich o'sishda davom etdi va 2024-yilda chop etilgan nashrlar soni 12 taga yetgan va 2030-yilda bu peak nuqta bo'lishi bashorat qilingan. Va bu davrdan keyin yana bu mavzuga bo'lgan qiziqish tushishi mumkinligi aks ettirilgan 2030-yildan keyingi davr. Ko'k chiziq berilgan logistik model real ma'lumotlarga yuqori darajada mos keladi deyish mumkin. ($R^2=0.792$) Chiziq mavzuning rivojlanish siklini 3 bosqichda ko'rsatadi, birinchi bosqich bu o'sish, keyin tez o'sish, va so'ngida sekinlashish xamda pasayish. Modelga ko'ra uzilgan chiziq bashoratlarni beradi. Grafikda tasvirlangan modelga ko'ra nashrlar soni 2030 yilga borib ortib boradi va yiliga 16 tagacha yetishi kutilmoqda. Xulosa qilib aytganda mavzu hozir tez rivojlanayotgan ilmiy xamjamiyat orasida trendga aylangan davri.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

13-rasm. Ilmiy nashrlarning xayotiy sikli.

DISCUSSION

Ushbu sharhda biz so'ngi paytlarda asosiy muhim mavzulardan biriga aylangan "mintaqaviy iqtisodiy integratsiya"ni tadqiq qildik. Ushbu tadqiqot mavjud nazariyalarni tahlil qilish va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bo'yicha yangi bilimlarni olishga qaratilgan edi. Ushbu tadqiqot orqali biz eng ko'p tadqiq qilingan va mavzuga eng katta ta'sir ko'rsatadigan ilmiy maqolalar va tadqiqot yo'nalishlarini aniqlamoqchi edik. Ushbu bibliometrik tahlil shuni ko'rsatdiki, 20 yil ichida nashr etilgan maqolalar va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bo'yicha eng yuqori natijalar so'nggi 9 yilga to'g'ri keladi. Dunyo mamlakatlarida 1995 yildan 2024 yilgacha bo'lgan davrda mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bo'yicha yillik maqolalar ishlab chiqarish 82 tani tashkil etdi.

Dunyo bo'ylab mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tahlillariga ko'ra, Xitoy va AQSH mamlakatlari mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tadqiqotlarda institutlar (7-

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

rasm), mualliflar (6-rasm), mamlakatlarning hissasi (4-rasm) va moliyalashtirish homiylari (8-rasm) bo'yicha ustunlik qilgan. Nashrlarning aksariyati Xitoy, AQSH, Rossiya Federatsiyasi kabi mamlakatlarida nashr etilgan (4-rasm). Nashrlarning aksariyati rivojlangan mamlakatlarda nashr qilinganini ko'rishimiz mumkin. Chunki Sakkizinchi besh yillik reja Xitoyda iqtisodiy modernizatsiya va islohotlarning yangi davrini boshlashga yordam berdi. 1992-yilda Deng Xiaoping tomonidan kiritilgan "sotsialistik bozor iqtisodiyoti" (9) g'oyasi esa Xitoyning iqtisodiy tizimining yangilanishini boshladi. Shuning uchun ham xitoyda erkinlik xususiy mulkga egalik kuchaygandan keyin ular harakat qilishni boshladi, bu davrda Xitoyda China University of Geoscience iniversiteti faol bo'lgan . 1995-yillarda AQSH da mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaga e'tibor berilishining asosiy sababi — globallashuv sharoitida davlatlarning raqobatbardoshligini oshirish, savdoni tezlashtirish va iqtisodiy (10) barqarorlikni mustahkamlash zarurati edi. Rossiya Federatsiyasida innovatsiyaga asoslangan iqtisodiy o'sishni ta'minlash Rossiyada barqaror iqtisodiy o'sish innovatsiyalar orqali amalga oshishi mumkin edi. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya texnologiya almashinuvi, bilim tarqalishi va raqobat muhitini kuchaytirib, ayniqsa past va o'rta rivojlangan hududlarda iqtisodiy o'sishni jadallashtirdi.

Rejali iqtisodiyotdan bozor iqtisodiyotiga o'tishda hududiy tafovutlarni kamaytirish**.** Bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida Rossiya mintaqalari o'rtasida iqtisodiy va investitsion nomutanosiblik kuchaydi. Mintaqaviy integratsiya yagona ichki bozorni shakllantirish, resurslar va kapital harakatini erkinlashtirish orqali bu tafovutlarni yumshatishga xizmat qildi.Tashqi omillarga moslashish (JST a'zoligi va sanksiyalar sharoitida) JSTga a'zo bo'lish xalqaro raqobatni kuchaytirdi, 2014-yilgi sanksiyalar esa tashqi iqtisodiy aloqalarni chekladi. Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya ichki savdo, investitsiya va innovatsion hamkorlikni kuchaytirib, Rossiya iqtisodiyotining tashqi zarbalarga chidamliligini oshirdi, bu davrda Rossiyaning Financial University under the Government of the Russian Federation univetsiteti olimlari ilmiy izlanishda faol bo'lgan .(11)

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mavzusida nashrlar chop etilishini 3 bosqichga bo'lishimiz mumkin 1-bosqich 1995-yildan to 2015-yilgacha chiqarilgan nashrlar soni kamroq bo'lgan chunki bu davrda bozor iqtisodiyotiga o'tayotgan mamlakatlarda yaxshi tajriba bo'lmagan.(12)

Oxirgi yillarda bu ko'rsatkich yaxshilangan chunki bozorlar erkinlashgani sayin, davlatlar resurslar va bozor ulushini yo'qotmaslik uchun bir-birlari bilan yaqin iqtisodiy aloqalar o'rnatganlar.(13)

Nima sababdan mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'sirini baholashda eng ko'p o'rganilgan fanlar Iqtisodiyot, va Ekonometrika va moliya chunki bu fanlar iqtisodiyotni o'zini fanlari va yana ijtimoiy fanlar ham ko'p o'rganilgan chunki mamlakat haqida gapirganimizda ijtimoiy iqtisodiy siyosat shunga o'xshagan so'zdan foydalanamiz chunki iqtisodiy va siyosiy qarorlar ijtimoiy holatdan kelib chiqib qaror qabul qilinadi shuning uchun ham bu mavzu ham yetakchi o'rinlarda turibdi o'rganilish bo'yicha. (14)

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyani savdoga ta'sirini o'rganishda bu mavzuga eng ko'p maqola yozilganmi yoki review yozilganini bilish muhim chunki maqola bu bitta sohani o'rganib o'sha sohaga yechim beradi muammoni aniqlab review esa shunchaki berilgan tayyor ma'lumotni olib xulosa chiqaradi.Bizni mavzuimizda maqola ko'p nashr qilingan shuning uchun ham bu mavzuda ko'plab muammolar yechilgan desak mubolag'a bo'lmaydi. (15)

Yuqoridagi mavzuimiz bo'yicha eng faol jurnallar Heliyon, Journal of economic integration and Sustainability Switzerland jurnallari yetakchi bo'lgan chunki bu jurnallar yuqori o'rilarda turadigan bazalar bilan hamkorlik qilgani uchun muhim ma'lumotlar ustida tadqiqot qiladi. (16)

Mintaqaviy Iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'siri mavzusida ko'p ilmiy izlanish qilgan olimlar Obasaju, B.O. (17) bu muallif iqtisodiyot yo'nalishi bo'yicha doktarant va professor olim hisoblanadi shuning uchun ham bu insonning ishlari ko'pchilik tomonidan o'rganilgan va bu olimning o'zi ham bizni mavzuimizni ko'p o'rgangan chunki bu mavzuda ko'p kamchilik borligini bilib.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Keyingi bu mavzuni ko’p o’rgangan olimlar Okodua, H.,(18) Olayiwola,W.K. lar hisoblanadi Bu olimlar ham iqtisodiyot yo’nalishi bo’yicha yetakchi olimlar hisoblanadi va ularning shu paytgacha ko’plab nashiyotlari bor va ulardan boshqa tadqiqotchilar ham iqtiboslik uchun foydalanadi.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’siri mavzusini o’rganishda yetakchi tashkilotlar bular China University of Geosciences (19) Xitoy geofanlar universitetining mintaqaviy iqtisodiy integratsiya tadqiqotlariga qo'shgan katta hissasi uning mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik doiralariga tobora ko'proq integratsiyalashgan tabiiy resurslar iqtisodiyoti, atrof-muhitni boshqarish va barqaror mintaqaviy rivojlanishga kuchli institutsional e'tiborini aks ettiradi. Bundan tashqari Financial University under the Government of the Russian Federation (20) Bu universitetning funksiyasi — Rossiya hukumati uchun moliyaviy, iqtisodiy va integratsion siyosat bo‘yicha ilmiy tahlil va kadrlar tayyorlash. Yuqoridagi universitetlar ilmiy izlanishda o’zining funksiyalaridan kelib chiqib ham juda arzigulik desak mubolag’a bo’lmaydi.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’siri mavzusida olib borilgan tadqiqotlarda National Natural Science Foundation of China (21) tashkiloti bu mavzuda nashr qilingan nashriyotlarda asosiy homiylardan hisoblanga chunki "Xitoy Milliy Tabiatshunoslik Jamg'armasining muhim roli mintaqaviy iqtisodiy integratsiya bo'yicha tadqiqotlarni davlat darajasida kuchli qo'llab-quvvatlashni aks ettiradi."

Xulosa (Conclusion)

Ushbu tadqiqot 1995 va 2024 yillar oralig'ida Scopus ma'lumotlar bazasida butun dunyo bo'ylab nashr etilgan mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta’siri bo'yicha maqolalarning bibliometrik tahlilini o'tkazishga qaratilgan edi. Bibliometrik tahlilimiz uchun biz qidiruv natijalari asosida 82 ta ingliz tilidagi nashrni tanladik va tahlil qildik. Umuman olganda, 1995 va 2024 yillar oralig'ida nashrlar sonining o'sishi kuzatildi. 1995 va 2018 yilgacha chop etilgan nashrlar

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

jami nashrlarning 34,9% ga teng bo'lgan, qolgan qolgan 6 yilda chop tilgan nashrlar esa jami nashrlarning 65% dan ko'proq qismini tashkil qilgan. Bu ma'lumotdan oxirgi yillarda mavzuning ko'proq o'rganilgani mamlakatlarda bozor iqtisodiyotining hamma mexanizmlari yaxshi ishlab raqobat muhiti shakllangan degan xulosaga kelishimiz mumkin chunki bu paytda mahsulotlarni export qilishga ehtiyoj bo'ladi bu esa mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning yaxshi bo'lishini talab qiladi. Xitoy Xalq Respublikasi yuqoridagi mavzuda ko'p ilmiy izlanish qilgan davlat hisoblanadi chunki bu yerda 1996 yillar oralig'ida insonlarga yerlarni bo'lib berib ularni o'zi shu joylarga xo'jayin ekanini va qonun bilan himoya qilinishi vada qilingandan keyin aholi harakatga kelishni boshladi. AQSH va Rossiya Federatsiyasi ham keying o'rinlarda yetakchilik qilgan chunki oxirgi paytlarda raqobat muhiti shiddat bilan rivojlanmoqda.

Ushbu maqolaning asosiy auditoriyasi mintaqaviy iqtisodiy integratsiyaning savdoga ta'sirini o'rganmoqchi bo'lgan iqtisodchilar, tadqiqotchilar va yosh olimlar.

References

1. «Сув захирамиз ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 6,5 млрд куб метрга кам» – сув хўжалиги вазири [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://kun.uz/kr/72182298

2. Markaziy Osiyoda oziq-ovqat xavfsizligini qanday yaxshilash mumkin? [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://kun.uz/76918886

3. Ekologik inqiroz: O‘zbekistonning suv muammosiga yechim bormi? | Vazir bilan suhbat [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://kun.uz/46956199

4. Toshkentda Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining yettinchi Maslahat uchrashuvi bo‘lib o‘tadi — O‘zbekistonda yangiliklar — Vzglyad.uz [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://vzglyad.uz/uz/2025/11/14/toshkentda-markaziy-osiyo-davlatlari-

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

rahbarlarining-yettinchi-maslahat-uchrashuvi-bo-lib-o-tadi/?ysclid=mjlab6l9fg337857047

5. Regional Economic Integration [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://saylordotorg.github.io/text_international-business/s09-02-regional-economic-integration.html

6. Shavkat Mirziyoyevning BMTdagi nutqi lingvistik tahlili e'lon qilindi [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://kun.uz/news/2025/09/26/shavkat-mirziyoyevning-bmtdagi-nutqi-lingvistik-tahlili-elon-qilindi?ysclid=mjlciwm76810315675

7. Ўзбекистон Президенти АҚШга ташрифини якунлади [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://president.uz/uz/lists/view/8636

8. Sanoat, aviatsiya, qishloq xo'jaligi va xavfsizlik. O'zbekistonning AQSh bilan erishgan bitimlari ochiqlandi – O'zbekiston yangiliklari – Gazeta [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.gazeta.uz/oz/2025/11/10/uzbekistan-usa-deals/

9. Cai Fang. The Chinese approach : how China has transformed its economy and system? 2021;

10. Sánchez-Ancochea D, Shadlen KC. Introduction: Globalization, Integration, and Economic Development in the Americas. The Political Economy of Hemispheric Integration [Internet]. 2008 [cited 2025 Dec 25];1–23. Available from: https://link.springer.com/chapter/10.1057/9780230612945_1

11. Shakib M. Innovation and Regional Economic Growth in Russia: Roles of Trade Integration, Sanctions and Investment Potential.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

12. Moser P. Reasons for regional integration agreements. Intereconomics [Internet]. 1997 Sep [cited 2025 Dec 25];32(5):225–9. Available from: https://link.springer.com/article/10.1007/BF02929831

13. Factors Driving Global Economic Integration -- by Michael Mussa, Economic Counselor and Director of Research, IMF [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.imf.org/en/news/articles/2015/09/28/04/53/sp082500

14. The Importance of Social Science: Examining Its Role in Society, Economy and Policy Making - The Enlightened Mindset [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.tffn.net/why-social-science-is-important/

15. What is the difference between review article and systematic review article ? | ResearchGate [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.researchgate.net/post/What_is_the_difference_between_review_article_and_systematic_review_article

16. Zhou YL, Zhang QL, Lai YY, Zhou FX, Wang XX, Wang H Bin, et al. Cholesterol pericarditis associated with rheumatoid arthritis: A case report and review of literature. Heliyon. 2026 Jan 1;12(1).

17. Barnabas OBASAJU | PhD in Economics | Economics | Research profile [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.researchgate.net/profile/Barnabas-Obasaju

18. Henry OKODUA | Senior Lecturer | B.Sc., M.Sc., PhD (Economics) | Covenant University, Ota | Department of Economics and Development Studies | Research profile [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.researchgate.net/profile/Henry-Okodua

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

19. China University of Geosciences [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://en.cug.edu.cn/

20. McAuley AND. Privilege in the Soviet Union: A Study of Elite Life-Styles under Communism. Int Aff [Internet]. 1978 Oct 1 [cited 2025 Dec 25];54(4):680–1. Available from: https://www.jstor.org/stable/2617348#id-name=JSTOR

21. National Natural Science Foundation of China [Internet]. [cited 2025 Dec 25]. Available from: https://www.nsfc.gov.cn/english/site_1/index.html